

QÜESTIONS DE TOPONÍMIA FULLEDENCA

Algunes partides, trossos i paratges

1. INTRODUCCIÓ

1.1. OBJECTIUS I MÈTODES

QÜESTIONS DE TOPONÍMIA FULLEDENCA: ALGUNES PARTIDES, TROSSOS I PARATGES

SANTI ARBÓS GABARRÓ
FULLEDA, SETEMBRE DE 1997

1.2. QUATRE MOTS DE FULLEDA

Fulleda és un municipi (16.11.1977) de 120 habitants situat a l'administració local de Garriguella, a la comarca de l'Osona. El poble és agrari en el nucli urbà i té una gran superfície de terres de cultiu.

Una característica del poble és l'agricultura de secà, basada principalment en la producció de cereals, amb alguna presència del cecani, tot hi que també hi ha unes quantes hectàrees d'horta (haveria i prats de químic).

El territori fulledenc, d'una manera més dura del de l'entorn, va ser conquerit pel rei Ramon de Borja el 1199, en l'època de la conquesta catalana. El poble va haver successos durant el regnat de Ramon Berenguer IV, com a conseqüència de la guerra de Successió.

QUESTIONS DE TOPONIMIA KATLÉBÈRE
ALGUNES PARTIDES, TROSSOS TRABATÈS

SANT ABÒS BARRO
LLEIDA SETÈMBRE DE 1941

QÜESTIONS DE TOPONÍMIA FULLEDENCA:

Algunes partides, trossos i paratges

1. INTRODUCCIÓ

1.1 OBJECTIUS I MÈTODE DE TREBALL

L'objectiu d'aquest treball és recollir els noms actuals de les principals partides, trossos i diversos paratges del terme de Fullede (Garrigues). A més, es realitza una transcripció fonètica del tipus funcional de les entrades (usem el signe «_» per representar la fricativa prepalatal sonora: *roges, pluja*), i es descriu mínimament el lloc pel que fa a localització, s'assenyalen algunes altres dades d'interès i, en alguns casos, es busca o s'assaja un primer intent d'etimologia.

Amb el material aconseguit s'ha seguit una ordenació purament alfabètica, primer el complement i després l'apellatiu.

Pel que fa a l'ús de l'article masculí, tenint en compte que són topònims actuals i per mantenir una certa unitat metodològica amb treballs similars, hem preferit la utilització de les formes normatives EL/ELS per comptes de les tradicionals i encara vives a Fullede LO/LOS.

En la realització d'aquest treball, respectant la informació oral, hem consignat l'elisió freqüent en els topònims de la preposició DE després de vocal que no forma part d'un diftong.

Ex: Bolet, el racó el

Es tracta, però, d'una convenció i no respon a la majoria de la documentació històrica per la qual cosa, tot i que no la consignem, creiem que també fóra admissible una forma com:

Ex: Bolet, el racó del

De qualsevol manera, cal admetre que l'elisió de la preposició acostuma a indicar un grau de toponimització més elevat de la forma en qüestió.

1.2 QUATRE MOTS DE FULLEDA

Fullede és un municipi (16,19 km²) d'uns 120 habitants situat en l'extrem est de la comarca administrativa de les Garrigues, en la Segarra històrica, fronterer amb la Conca de Barberà. El poblament és agrupat en el nucli urbà (560 m) a l'interfluvi dels fondos de la Granada i els Escortals.

La base econòmica del poble és l'agricultura de secà, basada fonamentalment en la vinya, l'olivera i l'ametller, amb alguna presència del cereal, tot hi que també hi ha un parell de granges i alguna petita indústria (fusteria i productes químics).

El territori fulledenc, inclòs d'alguna manera dins del de Tarrés, va ser cedit per Ramon Berenguer IV a Ramon de Boixadors el 1149, tot i que algunes informacions apunten que això ja podria haver succeït durant el regnat de Ramon Berenguer III. Les terres dels Boixadors i d'altres

propietaris per diverses donacions van anar passant al monestir de Poblet. Durant els segles XIII-XV es va consolidar progressivament el domini de Poblet sobre la localitat que arribaria fins a principis del XIX.

En els segles XVIII i XIX va gaudir de bastant importància el forn del vidre de Fullea que efectuava vendes en una zona força important de les comarques limítrofes, però també en llocs més allunyats com Tarragona o el Pallars, a més de donar feina dins i fora del poble.

La població va obtenir el màxim a mitjans del XIX, amb uns 500-600 habitants, i ha anat decreixent a partir d'aquell moment. El període dels anys 60 va ser d'una forta emigració que a hores d'ara sembla haver-se estroncat, amb una demografia més o menys estabilitzada i amb una forta tendència a l'envelliment.

Respecte a la llengua, el parlar de Fullea pertany al català occidental, no lleidatà, de transició cap a l'oriental, més concretament, cap al subdialecte tarragoní (per més informació, vg.: Contiente-Arbós1993, 66-72; Arbós1991).

2. FONTS DOCUMENTALS

2.1. ARXIUS

AHAT	Arxiu Històric de l'Arquebisbat de Tarragona
AHL	Arxiu Històric de Lleida
AHCM	Arxiu Històric Comarcal de Montblanc
AMF	Arxiu Municipal de Fullea
APF	Arxiu Parroquial de Fullea (Rectoria de Vinaixa)

2.2. DOCUMENTACIÓ MANUSCRITA

- [AHCM, prot. not. anys, lloc, notari] Arxiu Històric Comarcal de Montblanc, anys del protocol notarial, nom del notari.
- [Cad1716] *Catastro o inventari de las heretats del terme del lloch de Fullea, ab especificació de las pessas de terra que las componen, fruyts que produexen, y las casas de dit lloch, ab sas confrontacions*, (AHL).
- [Cad1763] *Catastro y nova medicció de las pessas de terra del lloch y terme de Fullea del correg' de Lleyda*, (AHL). Alguns cops s'ha consignat el nom del propietari.
- [FV] Documentació pertanyent al forn del Vidre de Fullea. Fotocòpies de l'arxiu personal de l'autor extretes dels originals del Sr. Gabarró gràcies a l'amabilitat del Sr. Fèlix Martín.
- [LApXIX] *Libro de apeo* (del segle XIX, però sense data), (AMF).
- [LAp1862] *Libro de apeo del pueblo de Fullea* (1862), (AMF).

- [L5] *Llibre de la administració del Hospital del present lloc de Fullea*, (AHAT: Fullea, caixa 3, 5).
- [L6] Manuals notarials 1678-1685, (AHAT: Fullea, caixa 3, 6).
- [L7] Manuals Notarials 1653-1678, (AHAT: Fullea, caixa 3, 7).
- [L8] Manual notarial 1621-1637, (AHAT: Fullea, caixa 3, 8).
- [L9] Manual notarial 1638-1644, (AHAT: Fullea, caixa 3, 9)
- [L10] Manual notarial 1644-1651, (AHAT: Fullea, caixa 3, 10).
- [L11] Manual notarial 1612-1637, (AHAT: Fullea, caixa 3, 11).
- [L12a] *Libre dels batejats del loch de Fullea*, però conté també nombrosa documentació notarial del darrer terç del XVI, (AHAT: Fullea, caixa 3, 12a).
- [L12b] Manual notarial 16-11-1576/23-3-1602, (AHAT: Fullea, caixa 3, 12b).
- [L12c] Manual notarial, (AHAT: Fullea, caixa 3, 12c).
- [L12d] Manual notarial 30-6-1563/1564, (AHAT: Fullea, caixa 3, 12d).
- [L12e] Manual notarial 5-6-1564/9-9-1575, (AHAT: Fullea, caixa 3, 12e).
- [L12f] Manual notarial 5-9-1578/17-2-1581, (AHAT: Fullea, caixa 3, 12f).
- [L12g] Manual notarial 9-11-1597/6-7-1599, (AHAT: Fullea, caixa 3, 12g).
- [L12h] Manual notarial 14-6-1588/1-4-1601, (AHAT: Fullea, caixa 3, 12h).
- [L12i] Manual notarial 2-5-1606/1-6-1608, (AHAT: Fullea, caixa 3, 12i).
- [L12j] Manual notarial 1-10-1608/28-11-1610, (AHAT: Fullea, caixa 3, 12j).
- [L12k] Manual notarial 15-09-1614/22-04-1615, a més d'anotacions d'òbits i baptismes, (AHAT: Fullea, caixa 3, 12k).
- [L12l] Manual notarial 6-11-1640/23-3-1644, (AHAT: Fullea, caixa 3, 12l).
- [L14] Actes notarials, (AHAT: Fullea, caixa 1, 14).
- [L16] *Llibre de actes vell, desde 1729 a 1742, y capítols matrimonials, desde 1731 a 1742*, (AHAT: Fullea, caixa 1, 16).
- [L18] *Capbreu del Hospital del present lloch de Fullea*, (AHAT: Fullea, caixa 3, 18).
- [L25] Manual notarial 1685-1754, (AHAT: Fullea, caixa 6, 25).

- [Repart1740] *Repartiment per menor fet entre los individus del lloch de Fullea per lo any 1740*, (AHL: caixa 51, núm 51/281).

2.3. BIBLIOGRAFIA IMPRESA

- [Arbós1991]. ARBÓS GABARRÓ, Santi. *Estudi dialectològic del parlar de Fullea (Garrigues)*. Premi a articles d'investigació de l'IEI, 1991 (inèdit).
- [Continente-Arbós, 1993] CONTINENTE CUEVAS, Juan-Antonio & ARBÓS GABARRÓ, Santi. *Fullea: un poble de les Garrigues*. Lleida, 1993.
- [DCVB] ALCOVER, Antoni Maria & MOLL, Francesc de Borja. *Diccionari Català-Valencià-Balear*. Editorial Moll. Palma de Mallorca, 1930-1962.
- LLOPIS LLORT, Isabel. *Inventari i estudi dels noms de lloc i de persona de l'antic terme d'Albarca (El Priorat)*. Societat d'Onomàstica & Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1994.
- [OC] COROMINES, Joan. *Onomasticon cataloniae*. Curial Edicions Catalanes. Barcelona, 1994 i posteriors.
- PLAZAIARQUÉ, Carme. *Història de Barberà a través dels noms*. Diputació de Tarragona. Tarragona, 1990.
- [MapComGar: 1994]. *Mapa comarcal de Catalunya 1:50.000. Garrigues - 18*. Institut Cartogràfic de Catalunya. BCN, 1994.
- [Orto núm. de full: any edició] *Ortofotomapa de Catalunya*. Institut Cartogràfic de Catalunya.
- TORT i DONADA, Joan. «Notes sobre la toponímia de les Garrigues», dins el Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica, núm. XLI, pàg. 26.

2.4. INFORMANTS ORALS

Hi deu haver poca gent de Fullea que d'una manera o altra no hagi contribuït, la majoria d'ells sense saber-ho, a la confecció d'aquest treball. A tots ells, doncs, el meu agraïment.

Tanmateix, vull destacar l'ajut de Josep Arbós («Coixet»), pagès i carter jubilat de 77 anys, amb qui hem recorregut tot el terme municipal. Així com les nombroses precisions i aclariments deguts al meu pare, Ramon Arbós Cantó («Ramon de l'Arbós»), pagès de 59 anys, i al meu oncle, Josep Arbós Cantó («Josep de l'Arbós»), també pagès i de 61 anys. No puc tampoc deixar de recordar Ton Pascual («Ton del Sico»), ja depassat, que entre moltes altres informacions em va proporcionar una llista extensa de topònims tot parlant de mil i una coses.

3. INVENTARI DELS TOPÒNIMS

Alzinetes, les [lez alzi'netes]

«Alsinetes» (LapXIX).

Petita partida de terra al damunt de la Matallonga, limitant amb el terme de Senan.

Amenós, els [loz ame'nos]

«la Menós» (L12b: 1577); «la Amenós» (L12f: 1596).

Partida situada al fondo de les Aubredes o de les Granades, tocant a la de la Font d'en Jover.

Ametller, el Corral de l' [lo ko'_al de lame'?'e]

«del comellà de na Mellé» (L7: 124, 1666).

Edificació enrunada on encara s'aprecien restes del que devia ser l'habitatge, corral i una cisterna, que dóna nom a una raconada de la partida de la Font de la Marieta que deu correspondre a un antic *Comellar de l'Ametller*. Tot i que alguns mapes el situen fora del terme tots els informants estan d'acord que pertany al terme de Fulledda.

Arboç, el Pla de l' [lo 'pla ðe la_'Bos]

«un tros al pla d'en Arbós» (L12d: 1564); «lo pla del Arbós» (L12b: 1577); «Un tros al Pla del Arbós» (L10: 1652); «lo Pla del Arbós» (Cad1716: Jaume Saragossa); «lo Pla d'en Arbós» (Cad1716: Pere Joan Prats).

Partida situada al sud de la població.

Argelagar, l' [lard_ila'?'a]

«l'Argelagar» (Orto417-2-1(66-31): 1994).

Tros, alguns cops considerat però com a partida, tocant a les Serveres, al límit amb el terme de l'Espluga Calba.

Argelagues Marines, les [lez ard_i'la'ez ma'rines]

Zona de bosc, al capdamunt d'una raconada a l'origen del fondo de les Granades.

Argiloses, les [lez ard_i'lozes]

«una sort a les Argiloses» (L12d: 1564); «un tros a las Argilosas» (L7: 24, 1657).

Partida que limita amb la serra en Penjat.

Aquest nom sembla derivar del nom comú argila.

Aubaga, l' [law'βa'?'a]

«Lluís Romeu posseix una pessa de terra en la partida dita la Hubaga» (L12II: XVIII).

Tros tocant al Planet, penjat cap a la zona obaga del fondo de les Aubredes.

Aubaguets, els [loz awβa'?'ets]

«partida dita los Aubaguets» (Cad1716: Josep Gili); «terra campa als Aubaguets» (Repart1740: Josep Gili).

Petita partida situada a la part obaga del fondo de les Granades.

Aubreda, l' [law'βreda]

«l'Albereda» (L12c: 1555); «in partida dicta de la Albareda» (L7: 107, 1664); «la Albareda» (Cad1716: Jaume Saragossa); «la Aubareda» (Cad1716: Ramon Saragossa); «la Albareda» (L16: 22, 1734); «terra campa a la Aubareda» (Repart1740: Josep Farré); «la Alvareda» (Cad1763); «Laubreda» (Lap1862: 29).

Partida al fondo de les Aubredes o de les Granades, entre el Domenge i el terme de l'Espluga Calba. Del nom comú albereda, «indret on abunden els arbres anomenats albers».

Evolució: Albereda > Albareda > Aubareda > Aubreda.

Aubredes, el fondo de les [lo 'fondo ðe lez aw'βreðes]

També anomenat fondo de les Granades. Neix a la partida de la Granada i s'uneix amb el fondo de les Matallongues al límit amb el terme de l'Espluga Calba.

Balç, el [lo 'βals]

«in parte vocata lo Vals» (L14: 1561).

Partida ja del terme de Tarrés al límit amb el de Fullella per la zona de la serra en Penjat.

Bancals Torts, els [loz βa_'kals 'tsímbolo 201 \f «Symbol» \s 12_s]

«Bancals torts» (LapXIX).

Tros situat a la partida del Sant Pere o Torrents.

Barraquer, el pla el [lo 'plal βa_a'ke]

Tros cultivat en una zona boscosa que hi ha aproximadament entre el Cantaperdius, el Tossalet i la Coma en Castelló.

Bassa Nova, la [la 'Basa 'nsímbolo 201 \f «Symbol» \s 12βa]

«Basa Nova» (LapXIX: 3).

Dos o no gaires més trossos de la partida de la Cantorella.

Bernat, les arenes del [lez a'renez ðel βa_'nat]

Tros de la partida de la font d'en Jover.

Bolet, el racó el [lo_a'kol βo'let]

Tocant al camí de la Font d'en Salat, abans hi havia hagut una era i després s'hi van abocar escombraries, durant un temps, i runa. Actualment el terreny té tendència, com a conseqüència dels enderrocats procedents principalment de les obres que es realitzen a les cases del poble, a quedar al mateix nivell que el camí. Fa pocs anys s'hi va instal·lar el símbolo 215 \f «Symbol» \s 12lar la Bàscula Municipal.

Cabana, la [la ka'βana]

«Cabana» (LapXIX: 42).

Tros situat entre les Serveres i el terme de l'Espluga Calba.

Calvari, el [lo kal'βari]

«partida del Calvari» (Cad1763).

Paratge al voltant de les Roques per on passaven les processons de Setmana Santa.

Campana, el pla el [lo 'plal kam'pana]

Tros de la partida de la Carretera.

Cantaperdius, el [lo kantapa_'ðiws]

Pla boscos elevat que hi ha aproximadament entre el racó de la Costa la Cirera i la Coma en Castelló

Potser significaria «lloc on canten (abunden) les perdius» o, com documenta el DCVB (II, 925) a Montblanc i Guissona, «terra dolenta i allunyada de poblats, que no produeix».

Cantorella, la [la kantu're?a]

«que tenen dits pobils en dit terme en la part anomenada de Cantorela» (L12a: 1571); «un tros a Cantollella» (L12h: 1600); «en la partida dita Cantolella» (L10: 37r, 1648); «terra campa a Cantorella» (Repert1740: Pere Joan Prats).

Partida situada no gaire lluny del poble, a ponent. Encara que actualment l'ús de l'article és pràcticament general, la documentació antiga i la parla d'alguna gent fins no fa massa l'ometia molts cops («Vinc de Cantorella»).

La manca d'article sembla indicar l'antigor del topònim. Tanmateix, sobre l'etimologia d'aquest topònim no hem trobat res escrit. Coromines per a casos semblants, s'inclina per fer-los derivar de cantal «pedra grossa», derivat d'un prellatí CANT- (vg. Cantarell a OC III, 245, i Cantal de la Canterella, on es partiria d'un colsímbolo 215 \f «Symbol» \s 12lectiu mossàrab cantalare modificat per l'àrab, a DECat II, 487).

Joan Tort (BISO XLI, 26) esmenta un Pla de Cantorella a la Pobla de Cérvoles, una forma idèntica a la documentada també a Fullella («ab lo pla de Cantorell[a]», L12i: 1606).

Carboneres, les [les ka_βo'neres]

Petita peça de terra situada al peu de l'avinguda d'Agustina Saragossa Domènech, a prop del monument, on s'havia fet carbó.

Carlos, el racó el [lo_a'kol 'ka_los]

Un altre nom del Comellar.

Carretera, la [la ka_a'tera]

«partida de les Carreteres» (Cad1763).

Partida que limita amb la serra de Vinaixa.

Castell, la Vinya en [la βiɲa_kas'te?]

«partida dita la Viña del Castell» (Cad1763); «de cavà la viña y lo llagum de la Vinya del Castell» (FV/S58r: 1801).

Tros proper al cementiri.

Castelló, la Coma en [la 'koman kaste'?o]

«cum vico qua itur a la coma d'en Castelló» (L12b: 1577); «in parte vocata la Coma d'en Castelló» (L9: 51r, 1640); «un tros a la Coma d'en Castelló» (L10: 1652).

Partida que constitueix una raconada del fondo de les Granades.

Cavallera, la [la kaβa'era]

«lo tros de la Cavelera» (L12k: 1615); «junta de terra en la Cavallera» (L6: 1684).

Partida travessada per la carretera i que limita amb el terme de l'Espluga Calba.

Segurament devia tractar-se de la possessió d'un antic cavaller i és un topònim que, com a nom de partida, es repeteix, per exemple, a Polop (Marina, País Valencià) (OC III, 344).

Cinto, el pla en [lo 'plan 'sinto]

Pel damunt de les Ventoses, a la zona de la Planota. Segurament correspon al que havia estat *lo pla en Rajadell*.

Cirera, la Costa la [la 'ksta la si'rera]

«un tros a la Costa de la Sirera» (L16: 26r, 1735).

Partida que forma un racó del fondo de les Aubredes o Granades per on passava l'antiga *costa la Cirera*.

Colomer, el [lo kolo'me]

«lo Colomer» (Cad1716: Pere Joan Josa); «al Colomé» (Repart1740: hereus de Pere Joan Josa).
Petita partida de terra situada prop del poble, al peu de la carretera en direcció a Tarrés.

Comellar, el [lo kome'ʔa]

«lo Comellà» (L7: 102, 1664).

Raconada del fondo de les Aubredes que puja cap a la Cavallera i constitueix un únic tros. Potser no correspon al mateix lloc, tot i la coincidència en el nom, que el document que referenciem.

Cometa, la [la ko'meta]

«la una dita la Cometa, la qual afronte a sol ixent en les Eres» (L16: 24r, 1734).

Partida del fondo dels Pous.

Costes, les [les 'kstes]

«a las Costas» (Repart1740: Felip Cantó); «Les Costes» (Lap1862: 47).

Petita partida situada a prop del poble, per sobre de la carretera en direcció a l'Espluga Calba. Avui molt reduïda, sembla que aquest nom ja només s'aplica a un tros que hi ha per damunt del cementiri.

Creu, la [la 'krew]

«partida de la Creu» (Cad1763: Vicaria de Fullea); «La Creu» (Lap1862: 4).

Petita partida situada a prop del poble.

Creueta, la [la kre'weta]

«a la Creuheta» (Repart1740: Magí Esplugas).

Petita partida tocant a la carretera en direcció a Tarrés.

Cultiots, els [los kul'tjts]

Alguns trosos del fondo de les Matallongues, entre la Matallonga i els Masos.

Deu tractar-se del plural d'un «tros de terra que s'ha deixat erm durant alguns anys» (DCVB III, 843) que es documenta, entre altres llocs, a Montblanc i Vimbodí.

Domenge, el [lo du'mend_e]

«vinya al Diumenge» (L12h: 1600); «lo Dumenge» (L10: 38r, 1648); «lo Diumenge» (L7: 1659).

Partida del fondo de les Aubredes.

Tot i que amb freqüència se l'ha volgut connectar amb *diumenge* «dia de la setmana», però sembla que més aviat significa «domenical, senyorial», és a dir, «terra pertanyent al senyor».

Dou, la Coma en [la 'koman 'dw]

«un altre tros a la Comandou» (L12h: 1600); «a la partida dita la Coma d'en Dou» (L16: 1734).

Petita partida de terra que constitueix una raconada a l'origen del fondo de les Granades.

Enrovellat, el pla l' [lo 'pla lan_oβe'ʔat]

A la zona de la Planota, tocant al Pla en Cinto.

Era Vella, l' ['lera 'βeʔa]

«la Era Vella» (L12a: 1569).

Desconeixem on es trobava aquesta era del 1569, però el topònim, amb diferents localitzacions segons el propietari, es deu haver anat repetint al llarg de la història. Sembla, però, que el lloc més àmpliament conegut per aquest nom és un o dos trossos tocant a la Pinadeta el Po.

Eral, l' [ˈlɛral]

També conegut com *les Eres*.

Eres, les [lez ˈeres]

«un trosset que tenie en la partida de les Heres» (L16: 33r, 1734).

Paratge amb diverses eres situat al costat de la partida de la Sort, prop de l'actual camp de futbol.

Ereta, el parany de l' [lo paˈraɲ de leˈreta]

Zona de la serra en Penjat al límit amb Tarrés. Un «parany», segons el lèxic fulledenc, era un lloc on es caçaven grives amb l'ajut del vesc.

Esclots, els [loz asˈklɔts]

«la partida dita los Clots» (L7: 3, 1654); «en la partida dels Clots» (Cad1716: Josep Bosch); «dita los Clots» (L16: 31r, 1736).

Partida tocant al poble.

Del plural del nom comú *clot*, «concau, lloc baix, fossa...».

Escortals, el fondo dels [lo ˈfondo ðelz asko_ˈtals]

Vall que prové del Terme de Tarrés i entra al de l'Espluga Calba per les partides de la Font de la Marieta (Fulleda) i el Mas Blanc (Espluga).

Escortals, els [loz asko_ˈtals]

«los Cortals» (L12d: 1564); «un tros als Escortals» (L12d: 1564); «los Escortals» (L7: 79, 1662); «a la partida dita dels Escortals» (L16: 4, 1730); «a la partida dels Cortals» (L16: 24r, 1734).

Partida del fondo dels Escortals entre el terme de Tarrés i el Prat.

Derivat de *cortal* «corral d'ovelles, cabana» o de *quartal*, amb referència a unes terres que devien pagar una quarta part al senyor.

Espetregal, l' [laspatreˈʔal]

Tros de camí en pendent tocant al Comellar en Giner que es caracteritzava pel seu mal estat i les pedres soltes que hi havia. Actualment està enquitranat.

Esplanes, les [lez asˈplanɛs]

«in parte dicta les Planes» (L12j: 1608).

Petita partida situada tocant el poble, a ponent.

Del plural del nom comú *plana* amb falsa fragmentació de l'article *les*.

Espujols, els [loz aspu_ˈls]

«lo tros tinch als Pujols» (L14: 1585).

Punta tocant a la Cantorella que és la mateixa que l'entrada següent, però que antigament també devia correspondre al nom d'una petita partida.

Del plural del nom comú *pujol*, «puig petit».

Feixa, la [la ˈfea]

Peça de terra pròxima al poble, a la partida de la Creu o del Camí de la Font, ocupada per la granja del Ton del Ferrer.

Font, el Camí de la [lo ka'mi ðe la 'fn]

«un tros al Camí de la Font» (L7: 24, 1657).

Partida en les immediacions de la via del mateix nom que del poble porta a la font Vella.

Font, el racó de la [lo _a'ko ðe la fn]

Raconada del fondo de les Aubredes on hi ha la font Vella.

Font, la [la fn]

«partida de la Font» (L7: 233, 1675).

Partida situada en les immediacions de la Font Vella.

Fontanals, els [los fonta'nals]

Paratge de bosc tocant als Plans de la Vila.

Fonteta, la [la fon'teta]

Tros de la partida de la Font.

Freginal, el [lo fri i 'nal]

«Freginal» (LapXIX).

Tros tocant al poble cap a la zona del Camí de la Font.

Gassull, el pla el [lo 'pla ?a'su?]

Tros de la Carretera.

Giner, el Comellar en [lo kome?'an d_i'ne]

«Partida del Comellà d'en Gené» (Cad1763); «Comallangené» (LapXIX).

Tros que constitueix un racó del fondo de les Aubredes o Granades.

Gonell, el Pla en [lo 'pla_go'ne?]

«partida del Plangonell» (Cad1763).

Partida situada entre la Cantorella i les Cerveres.

Granada, la [la ?ra'nada]

«la Granada» (L12b: 1577); «la Granada» (L7: 103, 1664).

Partida que ocupa la part inicial del fondo de les Aubredes o Granades.

Femení de *granat*, amb el sentit «que ha fet gra» o «gros, crescut».

Granades, el fondo de les [lo 'fondo ðe lez ?ra'nades]

També anomenat *fondo de les Aubredes*.

Jover, la Coma en [la 'koman d_u'βε]

«in parte vocata la Commanjové» (L9: 51r, 1640); «Altres tros a la Coma d'en Jové» (L16: 26r, 1735).

Partida situada a l'origen del fondo de les Matallongues.

Jover, la Font d'en [la 'fn den d_u'βε]

«la Font d'en Jover» (L12b: 1577); «en la partida dita la Font d'en Jover» (L7: 1673).

Partida del fondo de les Aubredes.

Jurba, el Comellar en [lo kome'ʔan d_urb̃a]

«en la partida dita lo Comellanlurba» (L9: 23r, 1639).

Partida que constitueix un racó del fondo dels Pous.

Magí, el racó el [lo _a'kol ma'_i]

Al capdamunt de la Roca Bisbal.

Mare de Déu, el tros de la [lo 'tr̃z ðe la 'mare ðe 'ðew]

«Mallol y Marededéu» (LapXIX: 98).

Peça de terra situada a la partida de les Serveres. L'informant (Josep Arbós, Coixet) diu que ha sentit a dir que aquest nom ve del fet que s'hi va trobar una marededéu; deu ser segurament una etimologia popular. Tanmateix, sembla més aviat que es pugui relacionar aquest topònim amb una donació d'una peça de terra que féu, l'any 1586, Antoni Cantó Josa a la Confraria de la Mare de Déu del Roser.

Marieta, la Font de la [la 'fn de la ma'rjeta]

«la Font de na Marieta» (L12f: 1583); «la Font de na Marieta» (L12h: 1600); «una fexa a la Font de la Marieta» (L7: 24, 1657); «en la part dita de la Font de na Marieta» (L7: 124, 1666); «la Font de na/la Marieta» (Cad1716: Josep Prats); «a la partida dita la Font de la Marieta» (L16: 35r, 1739).

Partida del fondo dels Escortals que limita amb el terme de l'Espluga Calba.

Martí, el Pou del Senyor [lo 'pow ðel si'µo ma_'ti]

A la partida de les Argiloses. El topònim, a part del pou pròpiament dit, serveix per designar una petita zona de bosc adjacent, de propietat privada però accessible a tothom, més o menys habilitada per fer-hi àpats.

Maset, el [lo ma'zet]

Tros de la partida del Comellar en Piquer.

Masos, els [loz 'mazos]

«una pessa de terra de tinguda de dos jornals poch més o manco, la qual és a la partida dels Masos» (L6: 54, 1683).

Partida situada al fondo de les Matallongues, entre la partida de la Matallonga i el terme de l'Espluga Calba.

Matallonga, la [la mata'ʔo_ga]

«Un tros a Mata llonga» (L7: 24, 1657).

Partida del fondo de les Matallongues que limita amb la Coma en Jover i la Roca Bisbal. Antigament, i encara es podia sentir no fa gaires anys en gent gran, s'usava sense article. Compost amb els noms comuns arcaics *mata*, «bosc», i *llonga*, «llarga», que tindria el significat, doncs, de «bosc llarg».

Matallongues, el fondo de les [lo 'fondo ðe lez mata'ʔo_ges]

Vall que neix a la zona de la Coma en Jover i s'uneix amb el fondo de les Aubredes o Granades al límit amb el terme de l'Espluga Calba.

Metge, el Comellar en [lo kome'ʔam 'mete]

«lo comellar del Metge» (L12a: 1569); «altre tros al Comellanmetge» (L7: 3, 1654); «partida del Comellanmetge» (Cad1763); «Comellá del Metge» (Lap1862: 9).

Partida que forma un racó del fondo dels Escortals que puja cap a la Carretera.

Mirona, la [la mi'rona]

«Mirona», «Serra Mirona (Lap1862: 30).

Partida tocant a la Planota.

Es tractaria d'una feminització del cognom *Miró*. La forma més antiga documentada seria *la serra de na Mirona*.

Monges, el Pla de les [lo 'pla ðe lez 'mnd_es]

Nom amb què es coneixen uns quants trossos de la partida del Comellar en Piquer.

Montblanc, el Camí de [lo ka'mi ðe mum'bla_]

«un altre tros al Camí de Montblanch» (L12h: 1600); en la partida del Camí de Montblanch» (Cad1716: Ramon Saragossa de la Costa).

Partida al marge de la carretera, antic camí que anava a Montblanc, en direcció a Tarrés.

Paulet, el racó el [lo _a'kol paw'let]

Zona superior del fondo de les Granades per la part de la Coma en Rigueró.

Pibernat, el [lo piða_'nat]

Puig de la serra de Vinaixa, al límit amb el terme del poble de Vinaixa.

Ací, segurament, cal interpretar el «Pi-» inicial del topònim com una reducció de «puig» (DECat: VI, 853). L'Alcover-Moll diu que *Pibernat* és una contracció de *Puig* i *Bernat* i que també s'usa com a cognom (DECVB VIII, 550). Llavors, pot derivar el cognom del topònim *fulledenc*? O tot plegat és només una contracció de *Pere* i *Bernat*?

Pibessó, el [lo piða'so]

Puig entre la Granada i la Matallonga que també dona nom a alguns trossos propers.

Potser, com en el cas anterior, «Pi-» fóra una reducció de puig i el topònim significaria alguna cosa així com «puig bessó, amb dues puntes».

Piquer, el Comellar en [lo kome'?'am pi'ke]

«parada del Comellar d'en Piquer» (L14: 1580); «en la partida dita Comelan Piquer» (L12l: 1643).

Partida a l'inici del fondo dels Pous.

Piquetes, les [les pi'ketes]

«partida de las Piquetas» (Cad1763).

Racó del fondo de les Granades, a la zona de la Coma en Dou.

Planet, el [lo pla'net]

Peça de terra entre la Creu i la Vinya en Castell.

Planota, la [la pla'nta]

«partida de la Planota» (Cad1763: Josep Prats de la Plaça).

Petita partida tocant a la Mirona.

Plans, els [los 'plans]

És el mateix que *els plans de la Vila*.

Po, el pla el [lo 'plal 'po]

A la zona del Camí de Montblanc, segurament una part del que s'anomenava antigament *el Pla*.

- Po, la parada el** [la pa'radal 'po]
 Limita amb la plaça de Ramon Santamaria i Prats i l'avinguda d'Agustina Saragossa i Domènech.
- Poca, el racó en** [lo _a'kom 'pkà]
 Racó del fondo de les Matallongues a la zona dels Masos.
- Pou, el** [lo 'pow]
 «terra campa a la partida del Pou» (Repart1740: Ramon Saltó).
 Partida situada al fondo entre la Cometa i les Ventoses.
- Pou, lo pla el** [lo 'plal 'pow]
 Terreny situat pel damunt de la Granada i la Coma en Dou.
- Pous, el fondo dels** [lo 'fondo ðels 'pows]
 Vall entre el Comellar en Piquer i la zona de les Ventoses.
- Prat, el** [lo 'prat]
 «lo Prat» (L12a: 1593); «lo Prat» (L6: 1683).
 Partida situada al fondo entre les partides dels Escortals i la Font de la Marieta.
- Puig Pedrós, el** [lo 'put pe'ðros]
 «la carratera del Puig Pedrós» (L12f: 1584).
 Al damunt del mas del Xacó, elevació de 584 metres que marca la divisòria entre els termes de Fullella, Senan i l'Espluga Calba.
- Quadró, el** [lo kwa'ðro]
 «al Quadró» (Repart1740: Josep Gili).
 Tros al Camí de la Font que abans sembla que constituïa una veritable partida bastant més extensa.
- Quico, el pla el** [lo 'plal 'kiko]
 Tros de les Serveres també anomenat *el tros del Quico*.
- Raconet, el** [lo _ako'net]
 Tros de la partida de les Serveres tocant a la de la Font de la Marieta.
- Ratera, el Comellar en** [lo kome'ʔan _a'tera]
 «un altre tros al Comellar d'en Rratera, vinya y marjades» (L12h: 1600); «un tros de terra campa en la partida dita lo Comellà de en Ratera» (L7: 229, 1675); «Comallanratera» (LApXIX).
 Racó del fondo de les Aubredes que limita amb la Cavallera.
- Rigueró, la Coma en** [la 'koman_ige'ro]
 «in parte vocata la Coma d'en Rigueró» (L14: 1587); «Un tros a la Coma d'en Rigueró» (L7: 24, 1657); «Comanregueró» (LApXIX).
 Petita partida, avui molt reduïda però que segurament havia estat bastant més important, situada al fondo de les Granades cap a la zona del racó el Paulet.

Roca Bisbal, la [la 'ka Biz'βal]

«la Roqua Bisbal» (L12a: 1569).

Partida que constitueix un petit fondo que conflueix amb el de les Matallongues i que rep el nom d'una gran roca (*la roca Bisbal*) on és possible aixoplugar-se.

Roig, el Mas [lo ma' _t]

«ab lo camí qui va al mas de Roig» (L12a: 1569); «Masroig» (LapXIX: 71).

Restes d'un edifici que es diu que va ser hostal a la partida de les Carreteres. Dóna nom a algun tros que li és proper.

Roques, les [le ' _kes]

Zona elevada amb una gran roca, d'on es veu que s'ha extret pedra per a la construcció, situada al costat del poble entre el xalet Blau i la Cisterna.

Rovina, la [la _u'βina]

«en la partida dita la Rovira» (L7: 230, 1675); ; «2 porcas de terra campa a la Rovira» (Repart1740: Ramon Saltó); «partida la Rubina» (AHCM, prot. not., 1801-1802, l'Espluga de Francolí, Joan Marsal).

Partida que constitueix una raconada del fondo de les Aubredes a prop de la Costa la Cirera. Del nom comú, antic i regional, *rovira*, «roureda, bosc de roures», per dissimilació entre vibrants.

Rucs, la paradeta dels [la para'ðeta ðels ' _uks]

A la zona de la Vinya en Castell. Antigament s'hi enterraven els cadàvers d'aquests animals i similars.

Sala, el pla en [lo 'plan 'sala]

«lo pla d'en Sala» (L12b: 1577).

Bosc de propietat municipal cap a la zona de la Granada, al costat de la carretera en direcció a Tarrés.

Salat, la Font d'en [la 'fn den sa'lat]

«la Font d'en Salat» (L12a: 1569).

Partida en les immediacions de la font del mateix nom.

Sant Pere, el [lo sam'pere]

«en la partida de St. Pere» (L7: 232, 1675); «a la partida de S' Pere» (Cad1716: Lluís Romeu).

Partida propera a la Torre i el Torrent.

Aquest nom sembla clarament connectat amb una antiga capella de Sant Pere de Coll, avui desapareguda, i que hi seria propera.

Serra, el cap de la [lo 'kab de la 'se_a]

Zona on acaba el terme, al límit amb l'Espluga de Francolí i Vimbodí.

Serra, la [la 'se_a]

«en la partida dita la Serra» (Cad1716: Lluís Romeu, deu tractar-se del cas 2).

1) Nom d'algun tros tocant a la Serra de Vinaixa. 2) Nom d'algun tros de la zona dels Morellons.

Serveres, les [les ser'βeres]

«partida de les Serveres» (L16: 24r, 1734); «terra campa a las Serveras» (Repart1740: Ramon Saltó).

Partida que limita amb el Pla en Gonell.

Potser del plural del nom comú *servera*, «arbre caducifoli de fruits comestibles» o connectat amb els altres topònims de la forma *Cervera*.

Solà, (el racó de) la Font d'en [lo _a'ko ðe la 'fn den so'la]

«la Font del Solà» (Cad1716: Jaume Ferrer); «la Font d'en Solà» (Cad1716: Pere Joan Josa); «un tros a la Font del Solà» (L16: 26r, 1735); «a la Font d'en Solà» (Repart1740: Pere Joan Prats); «a la Font d'en Solà» (AHCM, prot. not., 1801-1802, 324r, l'Espluga de Francolí, Joan Marsal).

Racó del fondo de les Aubredes situat davant del racó de la Font, on pràcticament no hi ha gens de terra de conreu.

Sort, la [la 's_t]

«mitg jornal terra campa a las Sorts» (Repart1740: Josep Gili).

Petita partida tocant al poble per la banda de l'avinguda d'Agustina Saragossa i Domènech.

Sortetes, les [la so_'tetes]

«Sortetes» (LapXIX).

Tros de la partida de la Cantorella.

Tilló, el pla el [lo 'plal ti?'?o]

Tros de la partida del Camí de Montblanc.

Tilló, la serra el [la 'se_al ti?'?o]

Tros de la partida de les Argiloses, tocant a la serra en Penjat.

Tomasa, la Roca [la '_ka to'maza]

Elevació entre els termes de Fulledda i l'Espluga Calba que rep el nom del d'una roca ja en la zona espluguena. També s'aplica aquest nom a algun tros proper, un dels quals tot i tenir propietari fulledenc ja es troba al terme de l'Espluga.

Torre, la [la 'to_a]

«la Torra (...) a meridie cum castello» (L9: 45, 1640); «la Torra» (Cad1716: Josep Gili).

Partida tocant a la zona on encara hi ha les restes d'una torre que pertanyia al Castell.

Torrent, el [lo to'_en]

«a la partida dels Torrents» (L16: 30, 1736).

Partida que limita amb el terme de l'Espluga Calba.

Tossalet, el [lo tosa'let]

«Tosalet» (LapXIX, 3).

Entre el pla el Barraquer i la Coma en Jover.

Tossalet, el pla el [lo 'plal tosa'let]

Zona plana a l'interfluvi del fondo de les Grandes i les Matallongues, tocant a la Coma en Castelló.

Vella, el Comellar en [lo kome'?am 'be?a]

«ab la cañerada del Comellar d'en Vella» (L7: 107, 1664).

Racó del fondo de les Aubredes.

Ventoses, les [lez Ben'tozes]

«dos sors de terra campa en lo terme de Fullea en la partida anomamada les Ventosses» (L12I: 1606).

Partida, avui molt reduïda, entre els Pous i els Escortals. També rep aquest nom la font formada per tres piques i un dipòsit, l'aigua de la qual té fama de guarir algunes malalties de la pell.

Vila, els plans de la [los 'planz de la 'vila]

«Plans de la Vila» (Lap1862: 1).

Pla situat a l'interfluvi dels fondos de les Granades i la Matallonga de propietat privada i municipal. Alguns trossos havien estat conreats però actualment gairebé tot és bosc.

Vilabartró, el [lo bilaβa_ 'tro]

«ab lo camí qui va a Vilabartó» (L7: 139r, 1668).

Partida que limita amb el terme de Senan.

Coromines (OC II, 476) creu que *Bertó* és un hipocorístic de *Bertolmeu* o *Bartomeu* i que no té res a veure amb l'onomàstica germànica. Tanmateix, la combinació amb *vila-* i l'absència d'article en alguna documentació fa suposar un origen bastant antic d'aquest topònim que caldria confirmar.

Vinaixa, la Serra de [la 'se_a de Bi'naa]

«Ítem altra pessa de terra garriga en la partida de la Serra de Vinaixa» (Cad1716: Pere Joan Josa).

Partida també anomenada *la Serra*.

Vinya, la [la 'βiɲa]

Tros de la partida de la Carretera. No és en absolut descartable que n'hi hagi algun altre que dugui o hagi dut aquest mateix nom.

4. CONCLUSIONS

Només consignarem unes breus consideracions lingüístiques.

Vocalisme:

-Articulació normalment com el català oriental de la E tònica.

Ex: Planet, el [lo pla'net]

-Diftongació de la O- inicial en AU-.

Ex: Aubaguets, els
Aubaga, l'

-Palatalitzacions vocàliques (E>I) per contacte amb un so consonàntic palatal.

Ex: Martí, el pou del Senyor [lo 'pow ðel si'mo ma_'ti]

-Tancament E>I en posició pretònica.

Ex: Argelagar, l' [la_d_ila'?'a]

-Obertura en A de les E àtones inicials absolutes.

Ex: Escortals, els [loz asko_'tals]

-Obertura en A d'algunes E pretòniques.

Ex: Bernat, les arenes del [lez a'renez ðel Bar'nat]

-En posició final absoluta de mot de gènere femení el parlar de Fulledda no accepta -E que converteix en -A, la qual cosa també es deixa sentir en la toponímia.

Ex: Torre, la [la 'tora]

-Neutralització en U d'algunes O àtones.

Ex: Rovina, la [la _u'βina]
Jover, el Comellar en [lo kome'?'an d_u'βe]

Consonantisme:

-Africació sistemàtica de les consonants fricatives prepalatals en posició inicial de mot o a principi de síl·laba.

Ex: Jover, la Font d'en [la 'fn den d_u'βe]

-Existència d'alguna dissimilació entre consonants palatals.

Ex: lo comellar d'en Llurba > el Comellar en Jurba

-Alguns cops la lateral alveolar velaritzada /l/ es vocalitza en la semivocal /w/.

Ex: l'Albereda > l'Aubreda

Morfologia:

-Ús dels articles LO-LOS que ja hem exposat en parlar de la metodologia.

-L'article personal EN es pot trobar precedint també substantius no personals, en un procés que sembla desenvolupar-se, almenys per les notícies escrites que en tenim, en els darrers dos o tres segles.

Ex: la font **del** Solà > la font d'**en** Solà
la vinya **del** Castell > la Vinya **en** Castell

-Existència d'alguna falsa fragmentació de l'article, fenomen que sembla clar pel que fa als noms femenins.

Ex: les Planes > les **Es**planes

-Existència d'algun article salat fossilitzat o simples falses fragmentacions d'article, pel que fa a alguns masculins.

Ex. els Pujols > els **E**spujols
els Cortals > els **E**scortals

Lèxic i semàntica:

-«Racó», o «raconada», sembla que ha anat desplaçant en alguns topònim a «comellar» o «coma» que han perdut actualment en el parlar de Fulledda tot significat llevat, òbviament, del que puguin posseir fossilitzats dins de denominacions toponímiques.

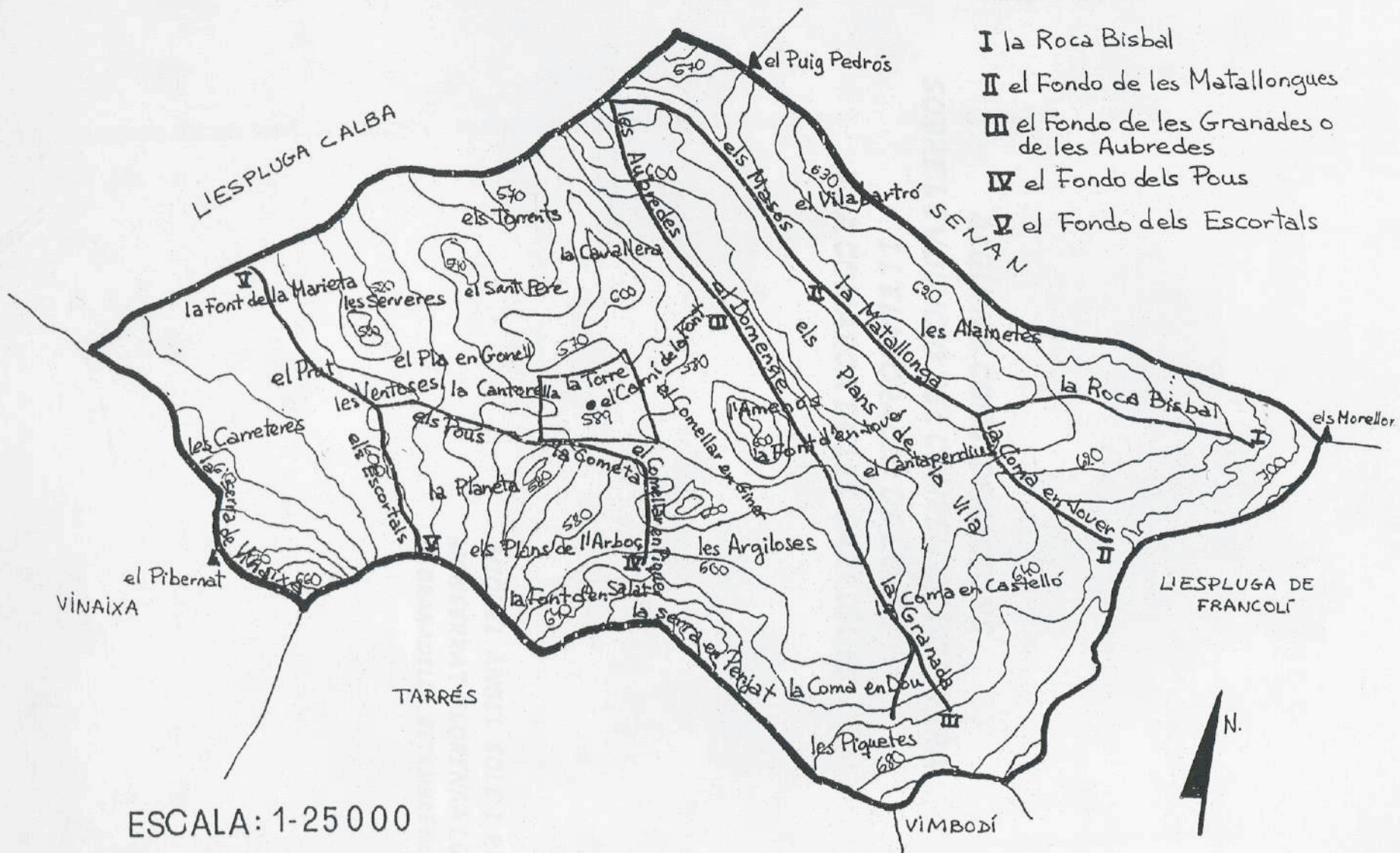
Ex: lo comellar de la Font > el racó de la Font

-«Coma» i «comellar», i creiem que d'una manera indistinta en la toponímia fulledenca, designen (1) la part inicial, capçalera d'un fondo, o (2) una petita vall tributària d'un fondo, limitada pels aiguavessants de dues elevacions contigües que formen part de l'alineació muntanyosa que conforma una banda d'un fondo.

Ex: (1) la Coma en Jover
(1) el Comellar en Piquer
(2) la Coma en Castelló
(2) el Comellar en Giner

FONDOS

- I la Roca Bisbal
- II el Fondo de les Matallongues
- III el Fondo de les Granades o de les Aubredes
- IV el Fondo dels Pous
- V el Fondo dels Escortals

ESCALA: 1-25 000

